

TÜRKİYE TURİNG VE OTOMOBİL KURUMU BELLETENİ

*T.T.O.K. İcra Vekilleri Heyetinin 2/4/1930 tarih ve 9069 sayılı kararile
amamın menfaatine yardımcı cemiyet olarak tanınmıştır.*

(Beynelmilel Turizm İttifakına ve Beynelmilel Otomobil Federasyonuna mensubdur.)
Tepebaşı, Meşrutiyet Caddesi, No. 157 (Moralı Pasaj, Sol kısım No. 2) Beyoğlu-İstanbul

Telefon: 43166

Antalya İmanı
Le port d'Antalya

Bulletin Officiel du Touring et Automobile Club de Turquie

Association nationale reconnue d'utilité publique en Turquie par Décret No. 9069 du 2 Avril 1930

Affiliée à l'Alliance Internationale de Tourisme et à la Fédération Internationale de l'Automobile.

Tepebaşı, Meşrutiyet Caddesi, No. 157 (Moralı Pasaj, Sol kısım No. 2) — Beyoğlu - İstanbul.

Yeni ve eski Fatih camileri

Bugün mevcut olan Fatih camii ile eski Fatih camiinin durumlarını izah ediyorum:

Caminin içinde sağ ve sol taraflardaki yüksek mahfeller eski camide yoktu. Bunlar da Üçüncü Mustafa zamanında bugünkü cami ile beraber yapılmıştır.

Cami içinde evvelce ahşap olan hünkâr mahfeli, İkinci Beyazıt tarafından yaptırılmıştı. Burası da zelzeleden yıkıldı. Sonradan tamamen mermerden inşa edildi ve cami bedeninden dışarı bir çıkıntı halinde büyük taş direkler üzerindeki salon ile iki oda ve bir de helâ ilâve olunduğu gibi, büyük mahfel kapısından yukarıya atla çıkabilmek için geniş bir rampa yapıldı.

Caminin Akdeniz ve Karadeniz taraflarında saçaklar altında abdest almağa mahsus on beşer musluk ve bu muslukların üzerinde de boydan boya açık ve zarif mahfeller vücutte getirildi.

Caminin musallaya çıkan merdivenli kapı — ki buna meyyit kapısı da derler — Üçüncü Ahmet zamanında açıldı.

Caminin şadırvan avlusunun orta kapısının sol tarafındaki büyük havuz İkinci Mahmut zamanında yapıldı. Yapılış tarihi 1243 tür. Kapısının üzerinde güzel bir talik ile yazılmış şair Per-tevin çok değerli bir tarih kitabesi ve bunun üstünde de Mahmudüadlinin çok güzel bir tuğrası vardır. Bu havuz açık ve büyük bir sarnıç halindedir. Etrafta yangın vukuunda istifade için yapılmıştır. Yeşil beyitli olan kitabenin üçüncü beyiti bu havuzun yapılmasındaki maksat ve gayeyi tasrih etmiştir:

Huda Hâfız, harik oldukça derhal etmiye itfa

Bu havzu yaptırıp sükkâni etraf oldular hurrem

Bu yangın havuzları burada olduğu gibi Şehzade camiinde, Beyazıt medresesi önünde, Atik Alipaşada, Yenicami türbesinde ve daha bazı camilerde vardır. Bunlar büyük bir yangından sonra bir tedbir olarak düşünülmüş ve yaptırılmıştır. Bu havuzlar bugün itfaiyenin elindedir. Açılıp kapanmalarına, doldurulmalarına, temizlenmelerine itfaiye bakar ve bunlardan büyük istifadeler edilir. Son zamanlarda Şehzadebaşında karakol karşısında çıkan yangını söndürmek için hortumlar Şehzade havuzuna bağlanmış ve çok fayda görülmüştür.

Türbe avlusunun iki tarafındaki kapılarına bitişik çeşmeler Birinci Mahmut vüzerasından

sadrızam Hacı Ahmet Paşa tarafından yaptırılmıştır. Bu çeşmelerin üzerinde iyi bir talik ile yazılmış ve işlenmiş birer kitabe bütün güzelliklerini muhafaza etmektedir. Tarihleri 1153 tür. Buna nazaran bu çeşmeler bugünkü camiden yirmi otuz sene evvel yapılmış, yalnız bugünkü durum gösterir ki bu türbe kapıları daha geniş idi ve bu çeşmeler kapı boşluklarına yapılmış ve kapılar küçültülmüştür. Çünkü bugün mevcut olan eski taş saçak hem kapıların, hem de çeşmelerin üstündedir ve diğer bir tâbir ile çeşme ve kapı bir sakaf altındadır.

Bugün türbe avlusunda mihrap önündeki mermer musalla taşları Evkaf Nazırı Merhum Hüseyin Kâzım Bey zamanında yapılmıştır. Eskiden cenaze namazları yukarda sözü geçen Meyyit kapısı yanında ve kütüphane kapısı sırasında kılınırdı.

Bugün mevcut olan büyük kütüphane Birinci Mahmut tarafından 1155 (1742) tarihinde yapılmıştır. Fatih'in vakfiyesinde yazılı kütüphane cami içinde ve mihrabın sağ tarafında idi. Zelzeleden sonra burası da yıkılmış ve cami ileriye doğru uzatıldığı ve büyütüldüğü sırada Birinci Mahmud'un yaptırmış olduğu bu kütüphaneye ittisal kesbederek bu suretle kütüphaneye cami avlusundan ve üzerinde güzel bir sülüs hat ile «Fatih kütüphanesi 1155» yazılı kitabeyi taşıyan kapıdan girildiği gibi, cami içinden ve minberin sağ tarafındaki methalden de girilmek imkânı temin edilmiştir. Bu eski kütüphanenin iç kapısında on üç beyitli ve Arap dili ile taşla yazılmış ve çok muntazam bir surette hâkkedilmiş tarih kitabesi büyük bir kıymeti haizdir.

Fatih'in türbesi eski Fatih camiinin önünde ve kuvvetli bir ihtimale ve elde mevcut bazı resimlere göre eski mihrabın biraz sağında ve Hadika'nın ifadesine göre de mihrabın tam önünde ve bir kubbeli idi. Bu türbe zelzeleden yıkılmış olsun olmasın yeni cami ileriye doğru büyütülünce Fatih'in türbesi de geri çekilerek zelzeleden bir kaç ay sonra bugünkü yerinde ve bu tarzda yeniden yapılmıştır.

Müstekimzade Süleyman Efendinin yazdığı «Türbe-i bîba yapıldı Fâtîha» 1179 tarihi bu türbe için söylenen tarihlerin en güzelidir. Bu muhteşem türbede yalnız Fatih'in sandukası vardır. Ondan sonra kimse gömülmemiştir.

Fatihin familyası ve İkinci Beyazıdın validesi Gülbahar hatunun türbesi de bir kubbeli idi. Fatihin türbesi gibi bu da eski yerinden kaldırılarak şimdiki yerinde yeniden inşa edilmiştir. Fatihin yeni türbesi 1179 da yapıldığı halde Gülbaharın türbe kapısının üstündeki taş kitabede 1196 tarihi yazılıdır. Bundan bu türbenin Fatih türbesiyle birlikte yapılmayıp on beş sene kadar sonra yapıldığı anlaşılmaktadır.

Bu türbede Gülbaharla birlikte kızı Gevherhan ve iki de saraylı gömülüdür. Bu Gevherhan Uzun Hasanın oğlu Uğurlu Mehmet Paşaya teziğ edilmişti. Mehmet Paşa meşhur büyük muharebede İsfahan valisi idi. Babasına muğber olarak Fatihe iltica etti. Fatih bunu kendisine damat yaptı. Elde mevcut tarihler bundan başka daha bir kaç Gevherhan kaydetmektedir. Bunlardan birisi Birinci Ahmedin kızıdır ki evvelâ Öküz Mehmet Paşaya, ondan sonra Topal

Recep Paşaya ve daha sonra da Siyavuş Paşaya teziğ edilmişti.

Diğeri İbrahim Hanın kızı Gevherhandır ki Çavuşzade Mehmet Paşaya ve ondan sonra Bıyıklı Mustafa Paşaya nikâh edilmişti. Edirne'de vefat etti. İstanbula getirilerek Şehzade türbelerine gömüldü.

Gülbahar Hatunun türbesi haricinde ve ayak ucunda çok eski bir mezar taşı daha vardır. Hemen hemen beş asırlıktır. Taştan yapılmış sandukanın baş taşında ve iç tarafında şu tarih yazılıdır:

Gevherhanın hizmetinde bulunan Nuri Çelebi ruhlarına fatiha — 884.

Gülbaharın türbe kapısının yanındaki kapıdan girilen mezarlık içinde de Plevne kahramanı Gazi Osman Paşanın türbesi ve bu kabristanda bir çok büyük adamların mezarları vardır.

Esat SEREZLİ